

N:o 100.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 27 april 1905.
— — — — Andra Kammaren den 27 — —

*Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af väckta motioner
om ändringar i stadgan angående skjutsväsendet.*

(Sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 2.)

Till Konungen.

Enskilde motionärer hafva vid innevarande riksdag väckt förslag om ändring i vissa hänseenden uti stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878.

I fråga om skjutsanstalt å landet förekommer ännu i åtskilliga fall, att skjutsningen, intill dess den kan varda af entreprenör öfvertagen eller beträffande ny skjutsanstalt äfven efter godvilligt åtagande inrättad, måste uppehållas af skjutslag, som enligt fastställd indelning finnes att tillgå eller af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande bland de inom viss samfällighet enligt gällande författningar skjutsskyldiga hemman särskildt anordnas, och kommer skjutsningen sålunda uti dessa fall att, såsom förr var regel, som ett särskildt onus hvila på vissa fastigheter. Denna anordning har ansetts otillfredsställande och otidsenlig, hvarför ändring af skjutsstadgan i berörda afseende påyrkats.

Väl må vid skjutsstadgans tillkomst bibehållandet af den obligatoriska skjutsskyldigheten för särskilda fall hafva haft sitt berättigande, men med senare tids åskådning, som häfdar grundsatsen om all jords lika beskattning, synes det uppenbarligen ej stå i öfverensstämmelse att bibehålla ett stadgande, som pålägger vissa fastigheter ett onus och fritager andra där-

ifrån. Obilligheten af detta stadgande framgår enligt Riksdagens förmenande särskildt af följande förhållanden. Rustnings- och roteringsbesväret har aflyftats från jorden, och grundskatterna hafva afskrifvits, men de hemman, som i och för gästgifverihållningen af ålder varit befriade från rotering eller grundskatt, hafva icke erhållit någon motsvarande lindring. Då entreprenadbidrag utgå till skjutsningens uppehållande, deltagar all skattskyldig jord i lika grad till bidragens gäldande, men vid skjutsningsbesvärets utgörande i de åsyftade undantagsfallen äro enligt äldre, ännu gällande bestämmelser en stor del hemman, såsom säterier, rå- och rörs-hemman, boställen, akademiehemman m. fl., befriade från all skjutsskyldighet. Genom förordningen den 23 juli 1869 bestämdes visserligen att de räntor, som till ett visst hemman anslagits från andra hemman såsom bidrag till uppehållande af skjutsskyldigheten genom först berörda hemman, skulle indragas till statsverket emot ersättning medelst statsanslag i penningar, men, efter hvad Riksdagen inhämtat, lär på några orter ännu förekomma, att vissa pålagor, som ytterst hafva sin grund i roteringsbesväret, utgå från hemman till gästgifverihållningen. Dessa missförhållanden synas Riksdagen tala för en ändring i skjutsväsendets nuvarande anordning, och är Riksdagen af den åsikten, att tiden nu synes vara inne att fullständigt genomföra principen om skjutsningens uppehållande på frivillighetens väg och skjutsväsendets ordnande såsom en allmän samhällsangelägenhet.

Det torde måhända kunna invändas, att, då för närvarande skjutsningen vid mera än 90 procent af rikets skjutsanstalter är på entreprenad upplåten, det kunde antagas, att inom en ej alltför aflägsen framtid så äfven skulle blifva fallet med de återstående, samt att någon lagändring därför vore obehöflig. Häremot torde å andra sidan med skäl kunna framhållas, att då landstingen visa sig obenägna att lämna några bidrag eller anvisa sådana endast till ringare belopp, hvilket ej så sällan lär vara fallet, de åstadkomna entreprenaderna tillkomma mindre på frivillighetens väg än därigenom, att innehafvare af hemman, vid hvilka skjuts- och gästgifverihållningen är fäst, se sig nödsakade att öfvertaga entreprenaden för att såmedelst undvika den för dem än mera betungande skyldigheten, som skulle uppkomma, därest entreprenad ej komme till stånd. Äfven från denna synpunkt synes därför Riksdagen den föreslagna lagändringen önskvärd.

Hvad härefter angår frågan om sättet för skjutsningens uppehållande, då skjutsanstalt i något fall icke genom entreprenad eller godvilligt åtagande

kan komma till stånd, hafva härutinnan olika förslag framställt. Sålunda har ett förslag gått ut på, att i sådant fall och till dess skjutsanstalt kan på nyssnämnda sätt anordnas skjutsningen bör med anslutning till hvad nu gäller om stad ombesörjas af vederbörande kommun ensam eller, efter Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes bepröfvande, gemensamt med angränsande kommuner. Ett annat förslag åter har afsett, att i förevarande fall det närmast bör åligga vederbörande landsting att ordna förhållandet. Dessutom har också ifrågasatts, att staten här på ett eller annat sätt borde träda emellan. Mot förslaget att göra frågan till en kommunens angelägenhet synes den omständigheten tala, att åtskilliga kommuner härigenom skulle kunna blifva alltför mycket betungade. Från kostnadssynpunkt torde också betänkligheter möta mot sakens ordnande enbart genom statens mellankomst. Såvidt Riksdagen nu kunnat bedöma, synes däremot någon berättigad invändning icke kunna göras mot att öfverlämna ordnandet af denna angelägenhet åt landstingen, möjligen med biträde i en eller annan form från statens sida; och denna utväg, som förefaller Riksdagen tilltalande, torde ej heller böra kunna möta alltför stora svårigheter. I så fall synes det Riksdagen lämpligt att, såsom också ifrågasatts, bereda landstingen möjlighet att, då till följd af andra kommunikationsmedels uppkomst eller eljest vissa skjutsanstalter visa sig vara eller inom den närmaste framtiden blifva för samfärdseln obehöfliga, kunna gå i författning om deras indragande. Likaså torde under nämnda förhållande blifva nödvändigt att i viss mån ändra bestämmelserna angående skjutslegan. I ett undantagsfall, då fråga är om upplåtande på entreprenad af skjutsanstalt vid hamnplats, järnvägsstation eller kanalplats, kan enligt 26 § i skjutsstadgan entreprenad nu åstadkommas, äfven om af den lägstbjudande betingats högre skjutslega än den i afseende å skjutsentreprenad inom orten gällande maximilegan. Med anslutning till detta stadgande torde det kunna ifrågasättas, om icke efter fastställandet af viss efter ortsförhållandena lämpad skjutslega för större eller mindre delar af landet det sedermera lämpligen borde öfverlämnas åt landstingen att för de fall, då på grund af särskilda lokalförhållanden eller andra omständigheter sådant kunde finnas vara af behovet särskildt påkalladt, möjligen inom viss gräns, besluta om en höjning af den fastställda legan. Med en dylik grund att bygga på torde det kunna förutsättas, att alltför stora anspråk på entreprenadbidrag ej skulle uppstå, och att kostnaderna för skjutsväsendet sålunda skulle kunna hållas inom rimliga gränser. Mot skjutslegans oskäligen höjande åter torde Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes pröfningsrätt af landstingens beslut böra utgöra ett korrektiv.

Skulle emellertid vid en utredning af frågan från alla synpunkter det visa sig blifva förenadt med alltför stora svårigheter att från de skjuts-skyldiga hemman helt och hållet aflyfta ifrågavarande besvär, hvilken åtgärd Riksdagen anser böra i första hand tagas under öfvervägande, synes det dock Riksdagen, att äfven på det beständes grund väsentliga förbättringar i berörda hänseende kunna åvägabringas. Riksdagen har härvid närmast fäst sig vid det öfverklagade förhållandet, att då vid skjuts-entreprenadauktioner landstinget icke medgifver betingadt bidrag eller blott lägre bidrag än som betingats, samt entreprenad i anledning häraf icke kommer till stånd, de, på hvilka enligt äldre bestämmelser skjuts-skyldigheten då återfaller, få utgöra denna icke blott utan något som helst bidrag, utan äfven mot en i regel betydligt lägre skjutslega än den, som gäller vid skjuts på entreprenad, hvilket för en del på längre afstånd från skjutsanstalten belägna skjuts-skyldiga hemman kan vara mycket betungande. Att nu berörda förhållanden innebära en obillighet, som kräfver rättelse, synes Riksdagen uppenbart; och skulle af en eller annan anledning den förut omförmälda mera genomgripande förändringen i skjutsstadgan icke kunna helt genomföras, anser Riksdagen i allt fall en ändring uti bägge nu anmärkta hänseenden böra komma till stånd i den riktning, att skjutslegan blir densamma antingen skjutsningen uppehålls af gästgifvaren enligt ingånget entreprenadkontrakt eller af håll- och reservskjuts-skyldige, samt att, där gästgifvare icke vill åtnöja sig med det lägre entreprenadbidrag, som vid pröfning af den utaf honom vid hållen entreprenadauktion fordrade ersättning kan fastställas, skjutslaget, som får uppehålla skjutsningen, må uppbära det sålunda fastställda lägre bidraget jämte stadgade skjutslegan.

Vidare har föreslagits ändring af vissa detaljbestämmelser i skjutsstadgan, såsom ökning af de i 35 § fastställda väntningspenningarne, begränsning af den resande enligt 38 § tillkommande rätt att själf eller genom medhafd betjäning köra det åkdon han för resan begagnar, äfvensom ändring af stadgandet i 49 § om skyldighet för gästgifvare och skjutsstationsföreståndare att utan ersättning till sitt biträde hafva en hållkarl eller annan tjänlig person för budning af skjuts och de resandes betjäning; och förutsätter Riksdagen, att vid en kommande utredning i ämnet jämväl tages under öfvervägande, i hvad mån ifrågavarande och möjligen äfven andra detaljbestämmelser kunna till följd af ändrade förhållanden anses vara i behof af omarbetning.

Frågan om maltdrycksutskänkningsen å skjutsanstalter, som nu är bestämd genom i skjutsstadgan intagna föreskrifter, har äfven i motionerna

berörts och har i desamma påvisats, hurusom denna utskänkingsrätt, som tillkommit uteslutande till de resandes gagn och vederkvickelse, på många håll i hög grad missbrukas. Olägenheterna med den nuvarande malt-drycksutskänkningen vid skjutsanstalterna torde också vara allmänt erkända och öfverklagade. En genomgripande förändring uti ifrågavarande afseende synes Riksdagen därför vara af behovet påkallad, och torde härvid i främsta rummet böra tagas under öfvervägande, huruvida icke den skjutsanstalterna nu lagligen tillkommande utskänkingsrätt lämpligen kan och bör helt och hållet upphävas, och maltdrycksutskänkningen vid gästgifverier och skjutsstationer inordnas under enahanda bestämmelser, som gälla om all annan sådan utskänkning. Den flerstädes på landsbygden stegrade ölförbrukningen, hvartill bibehållandet af skjutsanstalternas ifrågavarande utskänkingsrätt i hög grad bidragit, äfvensom den omständigheten, att skjutsanstalterna numera på de flesta håll förlorat sin förra betydelse att äfven tjäna till de resandes härbergerande och förplägande, synas Riksdagen tala för den föreslagna åtgärden. En sådan förändring torde ock vara betingad af den svårighet, hvarmed det visat sig vara förenadt att på ett verksamt sätt beifra de öfverklagade missbruken och de oordningar, som pläga följa dessa i spåren. De skäl, som tala för den allmänt förordade åtgärden att från lägerplatser borttaga all ölutskänkning, synas också här i viss mån kunna åberopas.

Riksdagen har emellertid icke förbisett, att hinder för en fullständig indragning af ifrågavarande utskänkingsrätt genom befintligheten af äldre ännu gällande privilegier till äfventyrs skulle i ett eller annat fall kunna uppstå. Skulle af denna anledning eller eljest praktiska svårigheter möta för frågans lösning på sätt ofvan antyds, anser Riksdagen i allt fall, att vidtgående begränsningar i den skjutsanstalterna nu medgifna utskänkingsrätten böra komma till stånd. En inskränkning därhän, att vid skjutsanstalter utskänkning af maltdrycker ej i något fall medgifves annat än *vid måltider* och till personer, som kunna anses såsom *verkliga vägfärande*, anser Riksdagen under alla förhållanden böra åvägabringas, och torde utskänkingsrätten i så fall böra omgärdas med sådana bestämmelser, att missbruk af densamma må kunna i största möjliga mån förebyggas.

I detta syfte hafva jämväl föreslagits lagbestämmelser om befogenhet och skyldighet för vederbörande myndigheter att vid antagande af entreprenadanbud mera fästa afseende å den bjudandes personlighet än å det anbud, som innefattar erbjudande att besörja skjutsningen för lägsta legan eller lägsta entreprenadbidraget, så att det anbud måtte kunna antagas,

som afgifvits af den person, hvilken ansåges hafva förutsättningar att kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra sitt åtagande. Om än detta enligt nu gällande bestämmelser icke torde vara helt och hållet uteslutet, synes dock Riksdagen lämpligt, att fullt tydliga bestämmelser i detta hänseende gifvas.

På grund af hvad sålunda anförts, får Riksdagen anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, dels huruvida den skyldighet för vissa hemman att fortfarande ansvara för skjutsningens uppehållande å landet, som för särskilda fall enligt gällande författningar ännu kvarstår, må kunna upphöra eller, därest så ej kan ske, i hvad mån samma skyldighet må för de omförmälda hemmanen kunna göras mindre betungande, dels ock huruvida den gästgifvare och skjutsstationsföreståndare nu tillkommande särskilda rätt att utskänka maltdrycker må kunna helt och hållet upphävas eller, därest hinder därför möter, på hvad sätt densamma lämpligen må kunna till förebyggande af missbruk inskränkas, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.

Stockholm den 27 april 1905.

Med undersätlig vördnad.